

PASTOOR EN RECTOR PETRUS GAUTIUS KOOPT "DEN HUBERT".

In 1648 was Gemert door het verraad van Commandeur Hoensbroek in handen van de Staten-Generaal gekomen, wat o.a. tot gevolg had, dat de vrijheid van godsdienst verdween en de "gereformeerde religie" de vrije hand kreeg. Ook de Paters Dominicanen, die in Gemert een klooster hadden en les gaven aan de Latijnse School moesten Gemert verlaten. Ds. Veldhovius klaagde zijn nood over de onvruchtbaarheid van Gods Woord dat hij verkondigde en vertelt in een brief aan de classis in Den Bosch o.a. "dat de witte paep van die Rhetorycke (een Dominicaan) alleen meer hoorderen heeft naer de taele der Heidenen dan ick en hebbe by het Woord twelck ick onweerdige gesuivert van menschelycke vindinghe, van den Heere verkondige aen niet meer dan seven, synde de gantsche Gemeynthe Christi tot Gemert".

Toen de Dominicanen Gemert verlaten hadden, moesten er in hun plaats andere leraren worden benoemd. Eén van hen was Petrus Gautius, die waarschijnlijk in 1680 werd aangesteld als Conrector en leraar; hij was een van "de drie bekwame leermeesters", die de Landcommandeur aan de school wilde plaatsen. Gautius was tevens kapelaan van Gemert.

Na de dood van pastoor Ch. Wessens in maart 1692 werd Gautius op 27 mei 1692 in zijn plaats benoemd en daar de pastoor van Gemert tevens Rector van de Latijnse School was, ging hij in het schoolgebouw wonen, zoals ook zijn voorgangers gedaan hadden. Hij vond het zelf blijkbaar niet ideaal, want hij schrijft 18 aug. 1692 aan de Landcommandeur in Aldebiezen, dat er een nieuwe pastorie zal moeten gebouwd worden, want er is in Gemert buiten de school voor de pastoor geen passend huis te vinden. Daar kwam nog bij, dat de Conrector, H. van den Broek, die krachtens de stichtingsoorkonde het recht had om in het schoolgebouw te wonen, zoveel studenten in het huis opnam, dat dit te klein werd en zo kreeg Gautius na een brief van Conrector van den Broek aan de nieuwe Landcommandeur Kardinaal Schönborn de opdracht het schoolgebouw te verlaten. Ook moest hij over de jaren, dat hij erin gewoond had, huur betalen. Dit gebeurde in 1712.

Toevallig werd in die tijd een huis aangeboden, de z.g.n. "Hubert", gelegen "in het Schoolstraetje". Dit huis was het eigendom geweest van Mr. A. van der Aa, advocaat en president

van de scepenbank, overleden op 11 februari 1709. Op 24 juli 1713 gelastte Gautius zijn neef Th. Plaum het huis voor hem te kopen. De koopsom bedroeg f 2045. Om dit bedrag te kunnen betalen, vroeg Gautius de Landcommandeur om f 1500 te mogen opnemen; hij had zelf uit diverse giften van "godvruchtige herten" reeds 750 gulden bij elkaar. Het was de bedoeling van Gautius, dat een kapelaan bij hem zou komen inwonen, om zo het huis rendabel te maken; deze zou catechismus geven in De Mortel en op Esdonk en "saeterdaeghs 's naermiddaghs aan de kinderkens in de duytsche school.

Het koopcontract dateert van 3 februari 1714 en luidt als volgt:

"Jan Groenendaal, in qualijt als gebede momboir, en pe-
"ter van oldenzee als aengestelden momboir over de onmon-
"dige kinderen van wijlen de Heer mr. adriaen vander Aa
"verweckt bij juffrouw joanna Staijackers sal hebben al-
"soo uijt cragte van octroije van Sijne Hooghgraeffelijcke
"Excellentie onser Genadigen Heer Landcommandeur etc. etc.
"in dato den 16 febrj 1713 en uijt crachte van Scholtus
"en Schepenen permissie en decreet in dato den 3 november
"1712 wettelijck en erffelijck vercocht, opgedraegen en
"overgegeven tot behoeven van den Eerwaarden Heer Petrus
"Gautius duytsch ordens priester en pastor alhier huijs,
"hof land en groes ap- en dependentie vandien groot om-
"trent seven loopensaeten en een half, ofte soo groot ende
"cleijn als hetselve alhier in het Schoolstraetje gemeen-
"delijck genaemt den Hubert, leenroerig alhier aen de com-
"manderie van Gemert onder den last van jaerlijx daer uijt
"te gelden aen de voors. commanderie van Gemert drie vaten
"rogh en alnoch jaerlijx aen den Heer Cremers in sijne
"qualijt tot s: Bosch te betaelen vier guldens en vijf
"stuijvers, vporders los en vrij van alles uijtgenomen die
"dorpslasten soo sij vercooperen verclaerden, belovende
"dien volgende die voors. vercooperen in henne voorverhaelde
"qualijt en uijt crachte en machte als boven, t voors:
"vercopen, te opdraegen, en overgeven metten verijden van
"dien altijt te sullen houden en doen houden voor goed,
"vast, steedig ende van waerden onder verbandt als na
"rechten, en is dese wel expresselijck geconditioneert, en
"is sijn ernstelijck versoeck en wille, alle de schul-

"den die welke hij Heer cooper heeft gemaakt tot coopinge
"der voorss. huysinge en goederen bij soo verre die selve
"schulden in sijn leven niet betaelt en sijn, bij sijnen
"successeeur ofte sijne successeeuren sullen moeten worden
"betaelt, als mede dat sijne successeeur ofte successeeuren
"sullen verobligeert sijn en blijven eene priester te hou-
"den op het voors.goedt om te catechiseren en de onweeten-
"de in den mortel en op Esdonck alhier en saeterdaeghs
"s'naermiddaghs de kinderrens in de duijtse school. aldus
"gedaen en gepasseert coram jan anthonis Hes Scholtus,
"rombout aart cuijpers en willem ansems van Hout Schepe-
"nen deser vrije Grontheerlijkheijt van Gemert die d'ori-
"gineeale prothogollair eigenhandigh benefens A. van Al-
"phen Serius op den 3 febrij 1714 hebben onderteekent.

Quod attestor

(get.) P.A.de la Court jruL:Serius.

Het huis, waarover hierboven gesproken wordt, is de oude
pastorie in de Ruyschenbergstraat, tegenwoordig in gebruik
bij de Dienst Sociale Zaken van de gemeente Gemert. Onder
Pastoor Poell werd de tegenwoordige pastorie gebouwd.

M H.J.Pennings.

PEEL-OMNIBUS, drie verhalen van H.H.J.Maas.

Korte tijd geleden is een omnibus verschenen van een drie-
tal door Toon Kortooms bewerkte verhalen van de hand van
H.H.J.Maas, geboren te Oostrum bij Venray in 1877.

De verhalen spelen aan de Limburgse kant van de Peel.

Persoonlijk vind ik, dat de auteur de toestanden met te
veel bitterheid beschrijft en te zeer afstand neemt van de
mensen. Ook zijn schrijfstijl kan mij niet erg bekoren. In
de inleiding wordt verder gezegd, dat het Limburgs dialect
in de dialogen "vertaald" is en dat reeds lang in onbruik
geraakte woorden en uitdrukkingen vervangen zijn door mo-
derne equivalenten. Hoewel begrijpelijk is vooral dat laat-
ste voor heemkundigen niet prettig.

Ondanks deze bezwaren is het lezen van de verhalen nuutig,
om de leefgewoonten aan de rand van de Peel in het begin
van deze eeuw te leren kennen en om de gang van zaken bij
de ontginning van de Peel eens belicht te zien van een
speciale kant.

Van der Wijst.
